

II. Dünya Savaşında Türkiye’de Askeri Mülteciler ve Gözaltı Kampları (1941-1942)

Ahmet Emin Yaman*

ÖZET

1. Dünya Savaşı’ndan sonra uluslar arası örgütlerin ve devletlerin dikkatini çeken mülteciler için antlaşmalar ve sözleşmeler hazırlanmıştır. Türkiye’de mültecinin tanımı 1934 yılında yapılmış, 1940 yılında belediyelerin görevleri arasına mültecileri gözetmek de eklenmiştir.

1941 yılında uluslar arası antlaşmalar ve Türkiye’nin içinde bulunduğu duruma uygun bir mülteci tanımı yapılmaya ve bir sistem kurulmaya çalışılmıştır. Türkiye’ye iltica eden yabancı ordu mensuplarının Türkiye topraklarına girdikleri andan, iade olunacakları tarihe kadar geçen sürede yapılacak işlemler, tabi olacakları kanunlar sıralanmış, yetkili organlar belirlenmiştir. Kimlerin askeri mülteci sayılıp, askeri gözaltı kamplarına sevk edileceği, makamlar arası işbirliği sağlanması ve kampların işlevi gibi pek çok konuya; mültecinin misafir olduğu insanlık gereklerine uygun bir işleme tabi tutulacakları yaklaşımla açıklık getirilmiştir. Devamlı göz altına alınacak mülteciler için Ankara, Yozgat, Isparta, Erdek, Niğde, Sivas ve Adana’da askeri gözaltı kampları açılmış, bu kamplarda Alman, Fransız, İtalyan, Bulgar, Rus, Yunan, İran, İspanyol, Amerikan ve Iraklı askeri mülteciler barındırılmıştır.

ABSTRACT

In the period after World War I, treaties and acts were prepared for refugees who attracted the attention of the states and the international organizations. The “refugee” definition was, for the first time, made in Turkey in 1934 and then in 1940 the protection of the refugees was added to the responsibilities of the municipality councils.

In 1941 changes in the character of the “refugee” definition were made according to the international acts to which Turkey attributed fundamental importance. Subsequently, the settlement schemes and the responsible official authorities were directed towards constructing a newer model embracing the foreign military refugee adjustment in Turkey from the day of their entrance to the day of their departure. The issues on the “refugee” definition, the functional nature of the military refugee camps and the co-ordination between the related departments in the adoption of the schemes to settle the refugees on the land were identified in view of the humanitarian needs and the fact that refugees were actually the guests of the country. Military refugee camps were set up in Ankara, Yozgat, Isparta, Erdek, Niğde, Sivas and Adana for permanent refugees. The arrivals from Germany, France, Italy, Bulgaria, Russia, Greece, Iran, Spain, America and Iraq were sheltered and cared within these camps.

Anahtar Kelimeler: Mülteci, Askeri Mülteci, Gözaltı Kampları, İltica, Soruşturma

Mülteci konusu esas olarak I. Dünya Savaşı'ndan sonra uluslararası örgütlerin ve devletlerin dikkatini çekmeye başlamış, konu ile ilgili uluslararası antlaşmalar ve sözleşmeler hazırlanmıştır. Birleşmiş Milletler tanımına göre "mülteci, siyasi, sosyal, dini, meselelere veya ırk meselelerine dayanan sebeplerle asıl memleketinden kaçmış bulunan kimsedir." Mültecinin geçmişinde bu unsurlardan birisinin bulunması şarttır. Mülteci, ülkesinin himayesinde değildir. Gerektiği zaman başvuracağı bir elçi veya konsolosluk yoktur.¹

14 Haziran 1934 tarih ve 2510 sayılı İskân Kanunu'nun 3. maddesine göre, "Türkiye de yerleşmek amacıyla olmayıp bir zorunluluk sonucu geçici olarak oturmak üzere sığınanlara mülteci denir." Yerleşmek istediklerini yazı ile bildirmeleri halinde "muhacir" işlemi yapılacak ve vatandaşlık haklarından yararlandırılacaktır. 14 Nisan 1940 tarih ve 1580 sayılı Belediye Kanunu Türk vatandaşları ile yabancı ayırımı yapmadığından, belediyelerin görevleri arasına mültecileri gözetmek de girmiştir.²

Askeri mülteciye yukarıdaki tanımlardan farklı olarak uluslararası antlaşmalara ve içinde bulunulan duruma uygun bir tanım yapılmaya ve bir sistem kurulmaya çalışılmıştır. 11 Ağustos 1941 tarih ve 4104 sayılı "Muharip Yabancı Ordu Mensuplarından Türkiye'ye İltica Edenler Hakkında Kanun" ile; Türkiye'ye iltica eden savaşan yabancı ordu mensuplarının Türkiye topraklarına girdikleri tarihten, iade olunacakları tarihe kadar geçen sürede yapılacak işlemler, tâbi olacakları kanunlar sıralanmış, yetkili üst organ hükümet olarak belirlenmiştir.³ Bu bağlamda hükümet adına Milli Müdafaa Vekaleti başta olmak üzere, Dahiliye, Sıhhat ve İçtimai Muavenet, Hariciye, Maliye Vekaletlerinin farklı ve birbirini tamamlayan fonksiyonları olduğu görülür. Makamlar arasında görüş alışverişi, yardımlaşma, bilgi aktarımının oldukça yoğun olduğu ve uygulamada Genelkurmay Başkanlığı'nın etkinliği dikkati çeker.

4104 sayılı kanuna dayanarak, Genelkurmay Başkanlığı tarafından hazırlanan 13559 no'lu "Yabancı Ordu Mensuplarından Türkiye'ye İltica Edenler Hakkında Talimat"a ekler yapılarak, hem askeri mültecinin tanımı yapılmak istenmiş hem de kimlerin askeri mülteci sayılıp askeri kamplara sevk edileceği, diğer makamlarla işbirliği sağlanması ve kampların işlevi gibi pek çok konuya askeri mültecilerin misafir olduğu, insanlık gereklerine uygun bir işleme tutulacakları yaklaşımla açıklık getirilmiştir.

Askeri mültecinin saptanması işlemleri ile askeri kamplara (gözetli kamplarına) sevk ve kamp düzeni hakkında 1941-1942 yılını esas alan uygulamaları mevcut örneklerle aktarmak istiyoruz. 10 Mart 1942'de son

*Yard. Doç. Dr. Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Tarih Bölümü.

¹ J. Read *Mülteciler Meselesinin Mahiyeti ve Alınmakta Olan Tedbirler*, (Tercüme:Gülgin Gönenç), Türkiye Amme İdaresi Enstitüsü, Ankara 1959, s.1.; Yılmaz Altuğ, *Devletler Hususi Hukuku Bakımından Mülteciler*, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayını, Sermet Matbaası, İstanbul 1967, ss.V-VI,8,24. Altuğ mülteciyi, "siyasal sebeplerle vatandaşı bulunduğu ülke veya hiçbir vatandaşlığı yoksa normal ikametgahı dışında iradesi ile veya iradesi dışında ülkede bulunan ve hiç bir hükümetten diplomatik himaye görmeyen kimse..." olarak tanımlamaktadır. S.9.

²Altuğ, a.g.e., ss.8,104.

³ *Resmî Gazete*, (15 Ağustos 1941), s.1554.

şeklini alan Talimatnameye göre;⁴ perakende ilticalarda, her mıntıka için saptanan mahal kaza merkezidir. Bu mahalde mülki ve askeri üç kişilik bir heyet tarafından ilk soruşturma yapılır. İltica, sınırın ve mültecinin durumuna göre ayrıca Milli Emniyet kanalından da geçirildikten sonra askeri mülteciler kamplara gönderilir. Siviller durumlarını gösterir bir tutanakla mahalli mülki makama teslim edilir. Toplu ilticalarda, iltica edenler en kısa yoldan ve kimseyle temas ettirilmeden kamplara gönderilir. İlk soruşturma kamplarda yapılır. Gerekirse Milli Emniyet ve Dahiliye Vekaleti'nden memur istenecektir. Sayıları mültecilerin sınıra girdiği mahallin en büyük mülki amirine bildirilir.⁵ Toplu meydana gelen ve asker olduklarından kuşku duyulmayanlar ile toplu olmayan ilticalarda askeri mülteci olduklarını kanıtlayanlar askeri mülteci sayılmaktadır. Durumları kuşkulu olan mülteciler ise yapılan soruşturmanın vereceği sonuca göre işleme tâbi tutulacaklardır.

Toplu olmayan ilticalarda; mülteciler her mıntıka için daha önce saptanan mahallere sevk edilerek orada Milli Emniyet Teşkilatı'ndan da yararlanılarak ilk soruşturmaları yapılacak, asker olanlar askeri kamplara sevk olunacaktır. Milli Emniyetin görüşü alınmak şartıyla gerek askeri ve gerek mülki makamlar tarafından yapılan soruşturma sonucunda bir mültecinin kaçak savaş esiri olduğu anlaşıldığı takdirde bunlar mahalli mülki Amirliğe teslim olunacaktır.

Askeri mültecilerin durumu şu olasılıklara göre belirlenmektedir:

-Mensup olduğu ülkenin, savaş halinde bulunduğu bir ordu tarafından yapılan askeri hareketin baskısı altında ülkemize iltica eden ordu mensupları ve bunların irtica amacı ile beraberlerinde getirecekleri kara, deniz ve hava taşıt ve savaş malzemeleri ve araçları gözaltı edilir. Düşman donanmasının takibi üzerine kara sularımıza iltica eden savaş ve muavin gemileri ve mürettebatı uluslararası usullere uygun olarak hükümet tarafından verilen belirli bir zaman içinde kara sularımızdan çıkmadığı takdirde bu hükme tâbi tutulur.⁶

-Yabancı bir ordunun fiili bir baskısı olmadan mensup olduğu ordudan firar edip sınırlarımıza iltica edenler; ülkemizde kalmaları sakıncalı olmadığı takdirde serbest bırakılacakları gibi, genel güvenlik için gerekirse daimi gözaltına alınmak amacıyla mülteci kamplarına konulabileceklerdir.⁷

-Yabancı bir devlete savaş esiri düşüp de, esaretten firar ederek sınırlarımıza iltica edenlerin durumu Milli Emniyet Teşkilatının da yardımı ile incelenecek ve kaçak savaş esiri olduğu belli olanlar 1907 Lahey Mukavelesinin 13. maddesi gereğince yurt dışına çıkmak üzere serbest bırakılacaklardır. Serbest bırakılanlar ihtiyaçlarını sağlamak veya pasaport

⁴ ATASE, II. Dünya Savaşı Koleksiyonu, Dosya No:1, Belge 186,187.

⁵ ATASE, a.g.k., dosya no: I, belge 224. İlk soruşturma, mahalli askeri garnizon komutanı veya onun tayin edeceği binbaşı veya kıdemli yüzbaşının başkanlığında veya emniyet komiseri, emniyet amiri veya kıdemli ise jandarma subayı başkanlığında yapılacaktır.

⁶ ATASE, a.g.k., dosya no: I, belge 187, 219.

⁷ ATASE, a.g.k., dosya no: I, belge 218.

işlemlerini yapmak üzere mülki makamlar tarafından ait oldukları elçilik veya konsolosluklara teslim edileceklerdir.⁸

-Düşman takibi olmaksızın, hava muhalefeti ve makinelerdeki arızalar, gerekli levazımın tükenmesi gibi hallerde, yakıtın bitmesi gibi bir çeşit kaza sonucunda kara sularımıza veya sınırlarımıza gelen savaş araçları ve bunların mürettebatı uluslararası usul ve kurallara göre işleme tâbi tutulur. Hükümet tarafından verilen belli bir süre içinde kara sularımızdan çıkmak zorundadır. Çıkmadığı takdirde savaş malzemeleriyle birlikte gözaltı edilir. Hava vasıtalarının bu çeşit inişleri, mecburi gözaltını gerektirir.⁹

-Başka bir devletin işgal ve nüfuzu altında bulunan ve halen savaşmayan bir devletin ordu mensuplarını mülteci olarak kabul edip etmemek konusu Hariciye, Dahiliye Vekaletleri ve Genelkurmay Başkanlığı ile temas edilerek Milli Müdafaa Vekaletince tayin ve tespit olunur.¹⁰

İlk işlemler:

Mülteciler sınıra geldiklerinde, ilk karakol tarafından en yakın subay karakoluna bilgi verilir. Subay derhal olay yerine gider ve mültecilerin hal ve vaziyetlerini gözden geçirir.

Yaralı ve hastaları tespit eder, gerekirse yakın mahalden nakil vasıtaları getirir ve diğer insanı yardımları yapar, durumu üst makama bildirir.

Mültecileri zararsız hale getirildikten sonra silah ve mühimmatları ile bölük merkezine götürür. Bir sevk pusulası düzenler.

İmkanlar dahilinde mültecilere yiyecek ve içecek sağlar, nakliye aracı bulmak gibi yardımlarda bulunur. Mülteci kafilesine yeteri kadar muhafız sağlar. Tüm malzemesiyle birlikte en kısa yoldan mülteci toplanma yerine doğru sevk eder. Yolda tabur ve alay merkezleri varsa muhafızlar değiştirilir.¹¹ Yolda sıcak yemeklerle işeleri sağlanır. Gerek işe, gerekse nakil hizmetleri erat sevkıyatı hakkındaki talimat gereğince yerine getirilir.¹²

Toplanma Yerlerinin Tespiti:

Mıntıkasına askeri mülteci gelmesi beklenen Kolordu ve Askerlik Mıntika Komutanlıkları uygun görülen yerlerde, Genelkurmay Başkanlığı ve Milli Müdafaa Vekaletine bilgi vermek şartı ile "Mülteci Toplanma Yerleri" saptayacak ve buraların idari, inzibati ve sağlık konularını düzenleyeceklerdir. Soruşturma sonucu daimi şekilde gözaltı edilmesi gerekenler en kısa zamanda, tayin olunmuş mülteci kamplarına sevk edilecekler, soruşturma sonucunda siyasi veya sivil mülteci oldukları anlaşılanlar mülki makamlara teslim edileceklerdir. Usulü dahilinde ülkemize girmek vizesine sahip olanlarla, muhacir olduklarına ilişkin belgesi

⁸ ATASE, a.g.k., dosya no: I, belge 219.

⁹ ATASE, a.g.k., dosya no: I, belge 218 ve 187.

¹⁰ ATASE, a.g.k., dosya no: I, belge 220.

¹¹ ATASE, a.g.k., dosya no: I, belge 247,248.

¹² ATASE, a.g.k., dosya no: I, belge 249. 1 Nisan 1938 tarih ve 679/104 numaralı talimat.

olanlar hakkında soruşturma yapılmayacaktır. Herhangi bir nedenle bir haftadan fazla bu toplanma yerlerinde kalmış mülteciler hakkında ilgili makamların Milli Müdafaa Vekaletine bilgi vermeleri ve teslimat istemeleri gereklidir.

Kara sınırlarımıza gelen mültecilerin silah, mühimmat ve diğer eşyaları, mülteci subayların en üst rütbelisinin de bulunduğu bir heyetçe toplama merkezlerinde muayene ile durumları tespit edilir. Gerekli yerlere ulaştırılmak üzere 6 nüsha tutanak tutulur. Sonra da korunacakları depolara gönderilir. Teslim, son durumları yeniden gözden geçirilerek tutanakla yapılır. Bu malzemeler kendi malımıza karıştırılmaksızın aynı yerlerde korunur ve bakımları sağlanır. Mülteciler kıt'a halinde ve bir kumanda altında gelmişlerse makbuzun bir nüshası mülteci kıt'a komutanına verilir.¹³

Mülteci Kampları

Devamlı gözaltına alınacak mülteciler için, ülkenin uygun yerlerinde kurulacak daimi mülteci kamplarının yerleri, Genelkurmay Başkanlığı'nın ve ilgili vekaletlerin görüşleri alınarak Milli Müdafaa Vekaleti tarafından saptanacaktır.¹⁴

Aynı yerde bulunmaları sakıncalı görülen ve birbirine düşman olan millet veya zümrelere mensup mültecilerin ayrı kamplara yerleştirilmeleri veya bir kamptan diğer kampa nakilleri Hariciye Vekaleti ve Genelkurmayın görüşleri alındıktan sonra Milli Müdafaa Vekaleti'nce düzenlenir. Dahiliye Vekaletine bilgi verilir. 4104 sayılı kanunda öngörülen uygulamanın gerçekleşebilmesi için ilgili bakanlık ve makamların işbirliği sağlaması amacıyla, bunların temsilcilerinden oluşan bir komisyon kurulması, komisyonun durumu inceleyerek çözüm üretmesi ve onay olarak uygulaması öngörülmektedir. Uygulamadan sorumlu olan Milli Müdafaa Vekaleti, mültecileri ilgilendiren işlerin daireler arasında dağılımı ve "Mülteciler Bürosu" nun görevlerine ilişkin bir iş talimatı düzenleyecek ve uygulayacaktır.¹⁵

Genelkurmay Başkanlığının yerine getireceği görevler:

Genel savunma ve güvenliği ilgilendiren önlemler Genelkurmay Başkanlığı'nın bakış açısına göre düzenlenir. Bu bağlamda;¹⁶

-15559 numaralı talimat ve eklerinde Genelkurmayın uygulamasını gerektiren hükümlerin yerine getirilmesi.

-Mülteci kampları için muhafız kuvveti oluşturuluncaya kadar kuvvet tahsisi.

¹³ ATASE. a.g.k., dosya no: I, belge 248, 249.

¹⁴ ATASE. a.g.k., dosya no: I, belge 220.

¹⁵ ATASE. a.g.k., dosya no: I, belge 221.

¹⁶ ATASE. a.g.k., dosya no: I, belge 222,223.

-Diğer makamların onayı alınarak, askeri nedenler veya genel güvenlik ve savunma düşüncesiyle mültecilerden gerekli görülenlerin ülkelerine iadeleri veya sınır dışı edilmeleri prensip kararının uygulanması.

-Muhafaza ve güvenlik önlemlerinden başka gereği halinde durumu şüpheli görülen mültecilerin hal ve hareketlerinin Milli Emniyet gözetiminden geçirilmesi .

-Yabancı ve askeri ataşelikler tarafından doğrudan doğruya Genelkurmay yapılacak başvurular halinde, mültecilerin yemin ettikten sonra serbest bırakılması, izinli olması ve tedavileri hakkında karar alınması için keyfiyetin Milli Müdafaa Vekaletine bildirilmesi.

-Mülteciler hakkında yabancı askeri ataşelikler tarafından yapılacak diğer başvuru ve şikayetlerin tatbiki ile infazı veya soruşturulması için Milli Müdafaa Vekaletine bildirilmesi.

-Milli Müdafaa Vekaleti tarafından tespit edilen ve mültecilerin genel mevcutlarını gösteren "Kuvve Cetvelleri"ni bilgi için göndermektir.

Mültecilerin iadesi:

Askeri mültecilerin iadesine ilişkin işlemler Milli Müdafaa Vekaleti tarafından yerine getirilir. Gerektiği takdirde ilgili vekaletlerin ve Genelkurmayın bilgi ve görüşüne başvurulur.¹⁷ İadelerin sonuçları Milli Müdafaa Vekaleti tarafından Hariciye, Dahiliye Vekaleti ve Genelkurmay Başkanlığı'na bildirilir.

Toplu ve toplu olmayan iadelerde, güzergahta bulunan mahalli teşkilatın ilgisini sağlamak için sevkıyatın takip edeceği yön ve kafielerin hangi tarihlerde ve nerelerden geçeceği Milli Müdafaa Vekaleti tarafından Dahiliye Vekaleti ve diğer mülki ve askeri makamlara bildirilir.

GÖZALTI KAMPLARI

Gözaltı kamplarının merkezleri, Genelkurmay Başkanlığı'nın görüşleri alınarak Milli Müdafaa Vekaleti tarafından seçilir.

-Kampların idaresi, güvenliğinin sağlanması, her türlü temizliğinin yaptırılması, sağlığın korunması konuları kamp komutanlığının görevidir. Bu hizmetin düzenlenmesi Türk Ordu Dahili Hizmet Kanunu hükümlerine tâbidir.

-Mültecilere ait haberleşme ve işlemlerin yapılması için ihtiyaca göre bir büro kurulur. Mültecilere ait hesabın Milli Müdafaa Vekaleti'ne ait kısmı Levazım Dairesinin 4. Şubesinde toplanır.

-Gözaltı komutanlık kadroları ihtiyaca göre Milli Müdafaa Vekaleti'nce saptanır ve tercüman da bulundurulması göz önünde tutulur.

¹⁷ ATASE, a.g.k., dosya no: I, belge 223.

-Başkan kamp komutanı olmak üzere, mültecilerin aralarından seçecekleri bir subay ile kamp inzibat subayı, kamp doktoru ve hesap memurundan bir heyet oluşturulur. Bu heyet aşağıdaki konuları düzenler ve uygular:¹⁸

A-Mültecilere maaş veya yardım adıyla verilecek paraların alınması ve sahiplerine dağıtılması.

B-Mültecilerin yatma, kalkma, vizite, çalışma ve spor gibi uğraşlarının zamanları ve eğlence türlerinin tayini.

C-Belirlenen esaslara göre verilecek yemekler için haftalık liste yapılması, yemek ve hamam zamanlarının tayini ve sağlanacak erzakın muayene, korunması ve yemeklerin lezzetinin, yemekhane ve mutfağın temizliğinin denetlenmesi.

D-Gözaltındaki mültecinin geliri kendine ait olmak üzere para kazanmak için devletçe saptanan hükümleri bozmamak şartıyla kamp dahilinde çalışmaları.

E-Kantin açılması.

F-Gözaltı edilenlerin yapacakları başvuru üzerine kişisel işlerine yardım.

J-Mültecileri gözetim altında çarşıya çıkmalarının düzenlenmesi.

-Kamplarda bulunan mültecilerin üzerlerinde, kendilerine verilecek bir maaş tutarından fazla para bulunmayacaktır. Fazla para kamp heyetince makbuz karşılığı kasaya konularak muhafaza edilir. Bin lirayı geçen kamp kasa mevcudu kamp heyeti adına bankaya yatırılır. Bu heyetin özel bir kasası, kasanın bir anahtarı kamp komutanında diğeri mülteci temsilcisinde bulunur. Kasa içinde hesaplara ilişkin bir defter tutulur. Banka işlemleri, para çekilip yatırılması kamp komutanı ve mülteci temsilcisi subayın imzaları ile yapılır. Kasanın açılması, para konulması veya çıkarılması kamp heyetinin huzurunda ve sorumluluğunda gerçekleştirilir.¹⁹

-Mültecilerin biri Türkçe, diğeri Fransızca olmak üzere iki nüsha fotoğraflı künye kayıtları ve sicilleri kamp komutanlıklarınca tutulur. Kampa girişlerinde açık künyelerini içeren cetveller düzenlenir. Kendilerine birer fotoğraflı kimlik belgesi verilir. Fransızca nüsha künye kayıtları ile sicilleri ülkelerine iadelerinde hükümetlerine gönderilmek üzere hazır bulundurulur.

-Odalarda ve koğuşlarda mültecilerin en kıdemlisi, koğuş ve oda kıdemlisi olur.

-Değişik hükümetlere mensup kişilerin bir odada veya koğuşta kalmalarından kaçınılır. Aynı ülke askerlerinden zorunluluk sonucu firar edenlerle, kısmi firarı olarak iltica edenler hakkında da aynı işlem yapılır.

¹⁸ ATASE, a.g.k., dosya no: I, belge 235.236.

¹⁹ ATASE, a.g.k., dosya no: I, belge 236.

-Gözaltı edilenlere rütbe ve haysiyetlerine uygun yer gösterilir.

-Mülteciler misafir oldukları göz önünde tutularak insani kurallara uygun muameleye tâbi tutulurlar.

-Dinlenme ve serbestlik derecesi, Milli Müdafaa Vekaleti tarafından her kamp için özel bir emirle saptanır.²⁰

-Mülteci subaylardan ülkemizi terk etmeyeceklerine seçilecek bir heyet önünde askerlik şerefi üzerine yemin edenler, Milli Müdafaa Vekaleti tarafından Genelkurmay Başkanlığı'nın ve Hariciye Nezareti'nin de görüşü alınarak serbest bırakılabilirler. Serbestlik sınırı Milli Müdafaa Vekaleti tarafından emirle çizilir. İmzalı yemin kağıtları özel bir dosyada saklanır. Serbest bırakılan mülteci subayların gözetim altında bulundurulmasının sağlanması için keyfiyet Dahiliye Nezaretine bildirilir.

-Yemin edenlerden serbestlik sınırını aşan veya firara girişenler serbestlik haklarından men edilerek kamplara konulur.

-Ülke içinde seyahatine izin verilenlerin durumları takip edilir.

-Askeri mültecilerden, kaçak savaş esiri oldukları belli olanlar serbest bırakılır. Serbest bırakılanlardan ülkemizde kalmalarına hükümetçe izin verilenlere ikamet edecekleri yer tayin olunur.²¹

-Kamplardaki mektup, gazete, kitap vb. ile paketler kamp komutanlığınca mevzuatımıza göre alınır, incelenir. Yurtdışına gönderecekleri mektup mültecilere Türkçe veya yabancı dillerden gelen ve bunlar tarafından dışarıya gönderilecek vs. nin mahalli posta idarelerince gönderilmesinin mümkün olmadığı hallerde Kızılay Cemiyeti tarafından gerçekleştirilmesine çalışılır. Gelen mektup, gazete vs. kamp komutanlığınca tayin edilen mutemet tarafından mevzuatımıza göre alınır ve incelendikten sonra sevk olunur. Mültecilerin gönderecekleri mektuplardan ücret alınmaz.

-Gözaltındaki yabancı subay ve askeri memurlarla erbaş ve erler disiplin ve protokol açısından Türk ordusundaki emsalleri gibi işleme tâbi tutulurlar.

-Gözaltı kamplarında, birisi kamp komutanı olmak üzere iki Türk ve iki mülteci subaydan oluşan bir haysiyet divanı oluşturulur. Türk Askeri Ceza Kanunu gereğince takibata tâbi olmayan konulara bakar.

-Gözaltı kamplarında bulunanların halkla temasları ve kampa ziyaretçi kabul edilip edilmemesi hakkında yapılacak işlem o mahallin en büyük komutanı ve mülkiye amiri ve kamp komutanı tarafından görüşülerek belirlenir.

²⁰ ATASE, a.g.k., dosya no: I, belge 237.

²¹ ATASE, a.g.k., dosya no: I, belge 238.

-Gözetim altında çarşıya çıktıklarında, özel izin almadan yabancı elçilik ve konsolosluklara gitmeleri ve adı geçen yerlerin mensupları ile görüşmeleri yasaklanmıştır.

-Gözaltı edilenler kendi din ve adetleri gereği ibadet ve ayin yapabilirler. Kampın bulunduğu mevkide varsa nezaret altında kiliselere gidebilirler.

-Hiç bir silah sağlayamaz ve taşıyamazlar.²²

-Mülteci subaylar kamp dahilinde kendi günlük üniformalarını veya sivil elbiselerini giyebilirler. Mülteci erat kamp içinde veya gözetim altında dışarı çıktıklarında kendi üniformalarını veya hükümetçe verilecek alametsiz er elbisesi giyerler. Serbest bırakılmalarına izin verilenler, dışarıda sivil elbise giyerler.²³

-İskan edildikleri mahalde radyo tesisatı yapmak istedikleri takdirde öncelikle Milli Müdafaa Vekaletinin izni alındıktan sonra 3222 numaralı Telsiz Kanunu hükümleri dairesinde işlem yapılır.

-Bu talimat Türkçe ve Fransızca olarak kamplarda uygun yerlere asılır.

Hesap işleri:

Bütçenin çeşitli fasıl ve maddelerinden, kampların idaresi için gerekli ödeme emirleri kamp komutanlıkları amirlerine ve mahalli emsallerine verilir. Kamp oluşturulamayan yerlerdeki mültecilerin idaresine gerekli ödenek için ödeme emirleri, buldukları mahallerin en büyük askerlik teşkilatı emirlerine ve askeri muhasip veya mal müdürlüklerine verilir.

Gerek mülteciler hesabına ve gerek kampın esas kadrosuna yapılacak harcamanın tahakkuk ve ödeme işlemleri "evrakı müsbitte cetveli" nde yazılı şekillere göre ve mevzuat dairesinde cereyan eder. Ayniyat işleri de Ayniyat Talimatnamesine göre yapılır. Mültecilere ait giderler daha sonra ilgili devletlerle hesaplaşabilmek için kanun gereğince Milli Müdafaa Vekaleti'nce ayrı bir hesaba kaydolunur.

Mültecilerin hükümetleri ile yapılacak anlaşma veya hükümetimizce alınacak karar sonucuna göre mültecilere maaş verilmesi veya yardım suretiyle veyahut diğer her hangi bir şekilde idarelerinin sağlanması gerekeğinden, gerek maaş ve gerek yardım veya işe, iskan ve tedavi ve diğer giderlere karşılık olarak kendilerine ne kadar para verildiğine dair; maaş ve nakdi yardım için ayrı, işe, elbise ve diğer masraflar için ayrı, ikisi imzalı ve birisi imzasız olmak üzere üç nüsha bordro düzenlenir. Bunlardan imzalı bordrolardan bir tanesi muhasip veya mal memurluğuna gönderilir. İkinci nüsha tahakkuku yapan heyette alıkonulur. Üçüncü nüsha Milli Müdafaa Vekaleti'ne gönderilir ve gerekli hesaplar ayrı ayrı tutulur.

²² ATASE. a.g.k., dosya no: I, belge 239.

²³ ATASE. a.g.k., dosya no: I, belge 240.

Mültecilerin iaşeleri için kendilerine erzak verilmesi veya kazandan iaşelerinin sağlanması ve giysilerinin de aynen verilmesi halinde kamp idaresi veya her hangi bir askeri kuruluş tarafından yapılacak harcamanın kaydı tutulur. Birbirine verildiği takdirde üç nüsha bordro düzenlenir ve gerekli yerlerde alıkonulur. Aynen erzak verilmesi halinde bunun kayıtları karıştırılmaz.²⁴

Gözaltı kamplarında çeşitli devletlere ait kişiler bulunduğu takdirde bunların her çeşit giderlerine karşılık hesapları birbirine karıştırılmaz. Erzak ve eşya gibi ayniyata ait olan mevcutları da ayrı ayrı korunur ve kullanılır. Kiler defteri de ayrı ayrı tutulur.

Sağlık işleri:

Askeri mültecilerin ülkemize girişlerinde en yakın mülki ve askeri doktorlarca sağlık durumları incelenip saptanarak gereken önlemler alınır ve durumları Milli Müdafaa Vekaleti'ne arz olunur. Hasta ve yaralıların durumları tedavi edilmekle birlikte daha sonra yapılacak işlemlere esas olmak üzere raporla saptanır. Hasta ve yaralıların en yakın sivil ve askeri sağlık kurumlarına veya özel izin varsa kendi milli hastanelerine gönderilmeleri için gereken yapılır. Usule göre tahakkuk ettirilecek giderler gönderildikleri mahalde askeri makama ödenir. Hasta ve yaralılara hastanelere nakillerine kadar rütbe ve mevkiilerine göre gereken yardımcı ve muhafız verilir.

Kamplarda sağlığın korunması için gereken tüm önlemler alınır. Bu önlemlerin özellikle banyo, tuvalet, duş ve su tesisatı gibi şeylerin yeterliliğinin tayin ve tespiti kamp doktorunun ve kamp doktoru tarafından raporla arz olunacak her çeşit sağlık işlerinin yerine getirilmesini sağlama kamp komutanının görevidir.²⁵

Hasta olduklarını beyan edenler, her koğuş ve oda kıdemlileri tarafından belirli saatte vizite defteri ile muayeneye gönderilir. Günlük vizite sonuçları raporla kamp komutanına bildirilir. Ayakta tedavi edileceklerin ilaçları verilir. Gerektiği hallerde askeri hastanelerde ve askeri hastane bulunmayan yerlerde memleket hastanelerinde gözetim altında tedavi olunurlar. Kampların sağlık durumları ve mültecilerden tedavi edilenler hakkında aylık istatistik ve raporlar tutulur. Kamp komutanlıklarınca diğer istatistikler ile birlikte Milli Müdafaa Vekaletine takdim olunur.

Gözaltı kamplarında gerekirse birer revir açılır. Tedavi giderleri açılacak ayrı bir hesaba kaydedilir.

Mültecilere kampa girdikleri andan itibaren biri Türkçe, diğeri Fransızca yazılı birer sağlık fişi verilir.

Ölenler, ülkenin belli mezarlıklarında ayrılacak bir yere veya o mahalde varsa kendi mezarlıklarına kendi din ve adetleri gereğince ve rütbelerine karşılık olan Türk ordusundaki subay ve erlere yapıldığı gibi törenle defin

²⁴ ATASE, a.g.k., dosya no: I, belge 240,241.

²⁵ ATASE, a.g.k., dosya no: I, belge 242.

olunurlar. Her mezarın kime ait olduğu daima belli olacak tarzda işaretlenir ve ölçekli bir krokisi saklı tutulur.²⁶ Mültecilerden ölenlerin vefat raporları ve bıraktığı eşyaları cins ve miktarlarını gösterir pusulalar Milli Müdafaa Vekaleti’nden Hariciye Vekaleti’ne bildirilir. Adı geçen eşyalar verilecek emre kadar kamp komutanlığında muhafaza edilir.

Gümrük:

Ülkemize iltica eden yabancı ordu mensuplarının gümrük işlemleri, günün her saatinde geciktirilmeksizin yapılır. Bunun için yapılacak mesaiden dolayı mesai ücreti ödenmez.²⁷

Birlikte getirdikleri askeri eşya ve her çeşit savaş malzemesinden gümrük resmi ve teminat aranmaz. Ancak bunların cins, nevi ve miktarlarını gösteren tutanak tutulur ve bir nüshası gümrüğe teslim edilir. Kişisel eşyaları için kendilerine Gümrük Muafiyet Kağıdı verilir.

Kampların Kızılay’a Devri

Gözaltı edilenlerin yönetimlerinin 4104 sayılı kanun gereğince Kızılay’a devri halinde, maaş ve diğer bütün giderler Kızılay Cemiyeti kasasından yapılacak ve hesaplar ilgili talimatta belirtildiği üzere aynı usul dairesinde tutulacaktır. Hesaplar, Cemiyet tarafından Maliye Vekaleti’ne verilecek ve adı geçen vekaletten tahsil edilecektir.

Kampların korunması ve güvenlik hizmetleri askeri teşkilatça yürütülecektir.²⁸

GÖZALTI KAMP YERLERİ ve KAMP MEVCUTLARI

I. Dünya Savaşı’nda gözaltı kamp yerlerine ilişkin olarak ulaşabildiğimiz ilk veriler, Genelkurmay Matbaası’nın 1939 yılında bastığı ve 1 Nisan 1941 tarihindeki kamp yerleri ve mevcutlarını gösterir çizelgedir. Bu durumda kamp yerlerinin II. Dünya Savaşı başlar başlamaz acil ihtiyaç karşısında belirlendiği ve faaliyete geçtiğini varsayabiliriz.

Kamp Yerleri ve Mevcutları²⁹ (1 Nisan 1941)

	Alman	İtalyan	Bulgar	Rus	İngiliz	Fransız	Yunan	İran	İspanyol	Toplam
Ankara	2	29		8		10				53
Yozgat	10		8	86	1				1	105
İsparta						103				
Erdek						251				
Niğde							4			
Sivas								1		
Adana					4					
Toplam	16	31	8	94	4	366	4	1	1	521

²⁶ ATASE, a.g.k., dosya no: I, belge 243,244.

²⁷ ATASE, a.g.k., dosya no: I, belge 244.

²⁸ ATASE, a.g.k., dosya no: I, belge 245,246.

²⁹ ATASE, a.g.k., dosya no: I, belge 176.[Tablodaki toplamlar tam sayıları vermemektedir]

1942 yılı başında hazırlanıp gönderildiği anlaşılan bir çizelgeye göre de kamp yerleri ve mevcutları şöyledir³⁰:

Erdek	251
Isparta	101
Ankara	49
Niğde	9 (Aksaray'dan Niğde'ye -- "23" gönderme
Yozgat	104
Sivas	1

5/7/1942 tarihinde, yabancı savaşan ordu mensuplarından Türkiye'ye iltica edip gözetli edilmiş olanlara mahsus "kuvvet cetveli" hazırlanmış,³¹ bu cetvele askeri mülteci olarak Yunan, Alman, Fransız, İtalyan, Rus, Bulgar, İngiliz, Amerikan, İspanyol, Irak adları ile kamp olarak Niğde, Ankara, Yozgat, Isparta, Erdek, Sivas adları matbu basılmış, daha sonra bunlara el yazısı ile Adana kampı eklenmiştir. Adana kampının 1942 yılında açıldığı anlaşılmaktadır.

Kamp Mevcudu³² (25 Temmuz 1942)

Kampın İsmi	Subay	Erbaş	Er	Askeri Memur	Toplam
Niğde	105		2		107
Ankara	28	24	24		76
Yozgat	13	3	120	11	147
Isparta	3	32	63	3	101
Erdek	11	166	72		249
Sivas	1				1
Adana			7		7
Toplam	161	225	288	14	688

5/7/1942 tarihini esas alan yabancı ordu mensuplarından Türkiye'ye iltica edip gözetli edilmiş olanların kamp yerleri ve milliyetlerini gösteren bir çizelge hazırlanmıştır³³:

Kampın İsmi	Milliyeti	Subay	Erbaş	Er	Toplam	
Niğde	Yunan	105		2	107	
Ankara	Alman		2		2	
	Fransız	3	6		9	
	İtalyan	6	7	15	28	
	Rus	6	1	1	8	
	İngiliz	1			1	
	Amerikan	12		8	8	28
Yozgat	Alman		1	10	11	
	Fransız		1	1	2	
	İtalyan		1	2	3	
	Rus	13			103 er 1 As. M.	117
	Bulgar			11	12	
	İngiliz	1			1	
Isparta	İspanyol			1	1	
	Fransız	3	32	63 er 3 As M	101	
Erdek	Fransız	11	166	72	249	
Adana	İngiliz			7	7	
Sivas	Irak	1			1	

³⁰ ATASE, a.g.k., dosya no: 1, belge 177.

³¹ ATASE, a.g.k., dosya no: 1, belge 180.

³² ATASE, a.g.k., dosya no: 1, belge 179; 25-27.07.1942 tarihli yazı ile Milli Müdafaa Vekaletinden Genelkurmay Başkanlığına, Dahiliye ve Hariciye Vekaletine arz edilmiştir.

³³ ATASE, a.g.k., dosya no: 1, belge 180.

Bu verilere göre Temmuz 1942 tarihinde 7 gözaltı kampında 361 Fransız, 125 Rus, 107 Yunanlı, 31 İtalyan, 28 Amerikalı, 13 Alman, 12 Bulgar, 9 İngiliz, 1 İspanyol ve 1 Iraklı olmak üzere toplam 688 askeri mülteci bulunmaktadır. Büyük kamplar olarak değerlendirilebilecek Erdek ve Isparta kamplarının sadece Fransızlara, Niğde kampının da Yunanlılara tahsis edildiği, Ankara ve Yozgat kamplarında milliyet ayrımının yapılmadığı görülmektedir.

15/7/ 1942 tarihli ve askeri mültecilerin buldukları kampları, kamp mevcutlarını ve milliyetlerini gösteren harita da bu bilgileri doğrulamaktadır.³⁴

UYGULAMALARDAN BAZI ÖRNEKLER

Jozef Waldes (Vladimir Yavorski): 15.8.1941 günü Kilis'in Pisikler kayası mevkiinde bağ bekçileri tarafından yakalanan ve künye pusulası bağlanan Alman Ticaret Bahriye Yüzbaşısı Jozef Waldes gözaltı edilmek üzere Sivas'a gönderilmiştir. Sivas'a gönderilen evrakında Belgrad, Atina yolu ve pasaportla sivil olarak İstanbul'a geldiği ve 5.4.941 tarihinde Mersin'den vapurla Yafa'ya gittiği, orada İngilizler tarafından yakalanarak hapis edildiği ve bir süre sonra kaçarak Suriye yoluyla Türkiye'ye iltica ettiği ve esas sanatının ticaret gemilerinde kaptanlık olduğu, gizli emniyet işlerinde istihdam edildiğinden Hayfa'ya gönderildiğini ve yakalandığı zaman pasaportunu ve diğer evraklarını yırttığı kendi ifadesine affen bildirilmiştir.³⁵

Genelkurmay Başkanı Mareşal Fevzi Çakmak imzası ile Milli Müdafaa ve Dahiliye Vekaletlerine gönderilen 11.09.1941 yazıyla, Alman ticareti bahriye yüzbaşısı Jozef Waldes'in durumunun şüpheli görüldüğü, adı geçen mültecinin diğer mültecilerden ayrı bir yerde bulundurulması, Milli Emniyet elemanlarınca soruşturmasının yapılarak durumu ile ülkemize iltica sebep ve şeklinin saptanması ve bildirilmesini rica edilmiştir.³⁶ 15.10.1941 tarihinde aynı Vekaletlere yazılan yazı ile Sivas'ta gözaltında bulundurulan ve sivil vapur kaptanı olduğunu söyleyen Jozef Waldes'in durumu şüpheli görüldüğünden askeri mülteci olarak kabulüne imkan olmadığı bildirilmiş, mahalli emniyete teslim edilerek yurtdışına çıkarılmasını temenni ile bilgi verilmesi rica edilmiştir.³⁷

Josef Waldes'in durumu Milli Emniyet'in Erzurum merkezinde incelenmiş; Alman olmadığı, Polonya tebaasından ve adının da Vlademir Yavorski olduğu, 1898 yılında Krakov'da doğduğu ve babasının adının Yakop olduğu belirtilmiştir. Soruşturma ve sonucu anlatıldıktan sonra, yetişmiş bir istihbarat elemanı olduğuna kanaat getirildiği bildirilmiştir.

Milli Emniyet Başkanlığından 27.5.1942 tarihinde Genelkurmay Başkanlığına gönderilen yazıya göre; adı geçen kişi Kilis'te ifadesi alınırken

³⁴ ATASE, a.g.k., dosya no: I, belge 180.

³⁵ ATASE, a.g.k., dosya no: I, belge 143 (2.09.1941, XVII. Kolordu Komutanlığı'ndan Genelkurmay Başkanlığına)

³⁶ ATASE, a.g.k., dosya no: I, belge 142.

³⁷ ATASE, a.g.k., dosya no: I, belge 137.

adının Josef Waldes olduğunu, Alman tabiiyetinde bulunduğunu söyleyerek Alman Konsolosluğuna teslim edilmesini istemiştir.

Askeri mülteci olarak Sivas Merkez Komutanlığı emrine gönderilmiş, askeri mülteci olmadığını iddia etmesi üzerine kamptan çıkarılarak Sivas'ta bir otelde misafir edilmiştir. Sivas'tan Alman sefaretine ve Adana Alman Konsolosluğuna elden mektuplar göndermiş, Sivas'ta bulunan Almanların listesini vermiştir.

İfadesinde birçok tezatlar göze çarpan ve doğruluk derecesini kestirmek güç olan sözleri arzu ettiği şekilde aktarmaya çalışmış ve kesin kanaata varılacak bir şey söylememiştir. Varılan kanaate göre bu adam yetişmiş bir istihbarat elemanıdır. Leh ırkından ve Polonya tebaasından bulunmasına ve Sovyet Rusya'ya da gönderilmesini istemekte olmasına binaen Rusya'ya veya Almanya'ya sınır dışı edilmesi hususu onaya arz edilmektedir.³⁸

“Mülteciye Mahsus Künye Pusulası”³⁹

No	
İltica Tarihi	15 Ağustos 1941
Yurdumuza Nereden İltica Ettiği	Suriye'den Azaz yolile hududun gizli bir yerinden Kilis'e
Nerede Enterne Edildiği	Sivas Askeri kampa
Milliyeti	Alman
Kit'ası	Ticaret bahriye yüzbaşısı
Sınıfı	Denizci
Rütbesi	Yüzbaşı
Adı	Yakop oğlu Jozef Valdes
Babasının adı	Yakop
Memleketi	Almanya Kırkavu şehrinde
Doğum Tarihi	1899
Sicil No.sı	1937 / 770
DUŞUNCELER	12 Nisan 941 de İçel'den kalkan vapurla Hayfa limanına varıp orada İngilizler tarafından yakalanarak hapsedilmiş ve kaçmıştır.
Tasdik Mahalli muamelat memuru Sakıp Arat	Mültecinin imzası Yakop oğlu Jozef Valdes

John Abbott: İngiliz Konsolosluğuna ait ve Çeşme limanına kayıtlı bir motorun Türkiye'den ayrılarak Kıbrıs'a gittiği; benzin, gaz, mazot ve makine yağı olarak Çeşme'ye dönerken Dipburnu'nda yapılan gümrük ve polis muayenesinde, içinde Kıptan Yani ve dört tayfadan başka John Abbott isminde bir İngiliz subayının da bulunduğu yapılan soruşturma sonucu anlaşılmıştır.

Bu İngiliz subayının ne görev ile gelmekte olduğunu, memuriyetinin ve geliş sebebinin, yapılmakta olan soruşturmanın kolaylaştırılması ve herhangi bir yanlışlığa sebep olmaması için Genelkurmay İkinci Başkanı General Asım Gündüz imzalı bir yazı ile Britanya Ataşemiliteri Tümgeneral A.C. Arnold'dan bilgi istenmiştir.⁴⁰ Gelen cevapta, Yüzbaşı John Abbott

³⁸ ATASE, a.g.k., dosya no: I, belge 134,135.

³⁹ ATASE, a.g.k., dosya no: I, belge 144.

⁴⁰ ATASE, a.g.k., dosya no: I, belge 128,129. (29 Haziran 1942) İşlemler için Gümrük Muhafaza Memurluğu, Polis, Kaymakamlık ve Valiliğin de işbirliği içinde olduğu görülür.

hakkında Orta Şark Kuvvetleri Ümumi Karargahından ayrıntılı bilgi istendiği bildirilmiştir.⁴¹

Kampa Sevk, Para-Malzeme: Ardahan ve Borçka bölgelerine inen üç paraşütçü 24.6.942 günü trenle ve bir subay nezaretinde Yozgat kampına sevk edilmişlerdir. Paraşütçülere ait iki telsiz cihazı Milli Emniyet Başkanlığına, paraşütçülerin üzerinden çıkan 15 bin ruble ile Hasankale civarına inen Rus tayyaresi pilotunun üzerinden çıkan on üç ruble Milli Müdafaa Vekaleti Hesap İşleri Dairesine teslim edilmiştir.⁴²

Mektup: Mektuplar denetimden geçtikten sonra bir rapor eki ile birlikte askeri mültecinin mensubu olduğu ülkenin ataşesine verilmek üzere Genelkurmay Başkanlığının ilgili birimine teslim edilmektedir.⁴³

Firar: Yozgat mülteci kampında bulunan İspanyol mülteci Antonyo oğlu Refail Mentenavin, 15/16 Şubat 942 gecesi firar etmiş, Vilayet dahilinde takip ve yakalanması için önlem alındığı gibi Çorum-Kırşehir Emniyet Amirliğine, Kayseri-Ankara Merkez Komutanlıklarına ve Sungurlu Jandarma Komutanlığına tel yazılmıştır. Firari, 16/17 Şubat 1942 gecesi Yerköyü'nde yakalanarak kampa teslim edilmiştir.⁴⁴

Irak isyanını izleyen günlerde ülkemize iltica eden ve kendilerine yüksek rütbeli subay süsü veren Iraklı subaylardan bir kısmı Bitlis'te ikamete mecbur edilmişler ise de bazıları Irak sınırına giderek girme girişiminde bulunmuşlar, İngilizler tarafından alınan önlemler sonucu başarılı olamamışlardır. İngilizler bu hareketin hükümetimizin bilgisi dahilinde olup olmadığını Halep Konsolosundan sormuşlar, cevap olarak bunların buldukları yerden kaçmış olduklarının sanıldığı söylenmiştir.⁴⁵ Konu ile ilgili olarak Irak hükümetinin Ankara'da girişimde bulunması ihtimali karşısında Milli Müdafaa, Dahiliye, Sıhhat Vekaletleri ile Genelkurmay Başkanlığı bilgilendirilmiştir.⁴⁶

İzin Talebi: Isparta'da bulunan Fransız mültecilerden bir deniz subayı için, Fransa Sefareti Deniz Ataşesi izin isteminde bulunmuş; Ordu Dahili Hizmet Kanunu ve Talimatnamesi gereğince yabancı askeri ataşelerin ordu ile temasları, yalnız Genelkurmay istihbarat şubesi tarafından düzenlenmesi gerektiğinden bu başvuru üzerine bir işlem yapılmamıştır.

4104 sayılı askeri mültecilere ilişkin kanun gereğince mülteciler, Türk Ordusu Dahili Hizmet Kanunu'na tâbi olduklarından, kendi sefaretlerine başvurmaksızın taleplerini bizzat usulü dairesinde kamp komutanlığına yapmaları gerektiği ve keyfiyetin tebliği arz edilmiştir.⁴⁷

⁴¹ ATASE, a.g.k., dosya no: I, belge 126. (8 Temmuz 1942)

⁴² ATASE, a.g.k., dosya no: I, belge 147,148,149,150,151.

⁴³ ATASE, a.g.k., dosya no: I, belge 119. "Muhteviyatı tamamıyla ailevî mahiyette görülen gözaltı İngiliz erlerine ait mektuplar ilişikte sunulmuştur" Belge 131,132,133. (Mart 1942) "Ankara'da gözaltı edilme ikten kaçan Alman tayyarecilerine ait yirmi altı mektup ilişikte sunulmuştur."

⁴⁴ ATASE, a.g.k., dosya no: I, belge 173,172.

⁴⁵ ATASE, a.g.k., dosya no: I, belge 115,116.

⁴⁶ ATASE, a.g.k., dosya no: I, belge 114. (Kasım-Aralık 1941)

⁴⁷ ATASE, a.g.k., dosya no: I, belge 146. (4 Haziran 1942)

Ülkelerine iade istemi: Sivas Gözaltı Kampından 8. Ordu Komutanlığı ve III. Ordu Müfettişliğine, Genelkurmay Başkanlığından Milli Müdafaa ve Hariciye Vekaletlerine kadar uzanan bir dizi yazışmaya göre;

1-Askeri Kamplarda gözaltında bulundurulan ve aşağıda milliyet ve sayıları bildirilen kişiler, ülkelerine dönme izni istemektedirler.⁴⁸

A-Suriye hareketi sırasında ülkemize iltica edip halen Sivas'ta bulunan 2 Suriyeli er Suriye'ye,

B-Sovyet Rusya'dan ülkemize firar ederek Sivas'ta gözaltında bulunan 5 Rus eri Alman işgali altındaki ülkeleri Ukrayna'ya,

C-Suriye'deki Fransız ordusuna mensup olup ülkemize firar yoluyla iltica eden Polonyalı bir er Polonya'ya dönmek istemektedir.

2-Bu mültecilerin ülkelerine dönmek konusundaki arzularının uygun görüldüğü takdirde, ilgili devletlerin izinlerinin alınarak yerine getirilmesi arz edilmektedir.

Hariciye Vekaletinden Genelkurmay Başkanlığına gönderilen cevap yazıda, Suriyeli iki erin ülkelerine dönmek konusundaki talepleri üzerine, gereği yerine getirilmek için öncelikle bunların isimlerinin, askeri kimliklerinin ve asıl ülkelerinin bildirilmesi rica edilmekte, söz konusu edilen savaşan devletlere mensup askerlerin ülkelerine dönmek konusundaki arzularının hukuken imkan bulunmadığı arz edilmektedir.⁴⁹ Suriyeli iki erin kimlik bilgileri aşağıdaki tablo ile gösterilmiştir:⁵⁰

				İltica etmeden evvel askeri durumu, İltica Tarihi		
Baba adı, adı ve soyadı	Doğum yeri ve tabiiyeti	Doğum Tarihi	Aile Adresi	Rütbe	Kıtası	İltica tarihi ve yer
Mutaal oğlu İzzet Çerkes	Rakka (Suriye)	1919	Rakka Çerkes Mahallesi Çerkes Mutaal	Süvari eri	Cezire Grupmanı 24. Süvari Bölüğü	20.6.1941 Akçakale
Hacı Bako oğlu Hüseyin Çerkes	Rakka (Suriye)	1913	Rakka Çerkes Mahallesi Hacı Beko oğlu Hasan	Süvari eri	Cezire Grupmanı 24. Süvari Bölüğü	20.6.1941 Akçakale

İltica: Selanik, Halkidikya, İmroz yolunu kullanarak 3.5.1942 tarihinde Türkiye'ye iltica eden Yunanlıların ilk sorgulaması 4.5.1942 günü İmroz Kaymakamı Osman Bey Başkanlığında bir heyet tarafından yürütülmüş ve "Yurdumuza İltica eden yabancı devlet eşhasına mahsus İsticvap cedveli" adını taşıyan matbu kağıtlara işlenerek tek tek imzalanmıştır.⁵¹ İltica edenlerin hemen hepsi Yunanistan'ın mütareke ile savaştan çekilmesi sonucu terhis edilen Yunan subaylarıdır

⁴⁸ ATASE, a.g.k., dosya no: I, belge 160. (21.10.1941), belge 169 (10.11.1941), belge 165 (19.11.1941).

⁴⁹ ATASE, a.g.k., dosya no: I, belge 161 (8.1.1942).

⁵⁰ ATASE, a.g.k., dosya no: I, belge 170.

⁵¹ Bkz. Ekler.

17.1.1942 tarihinde Kuşadası'nın Dipburnu sahillerine iltica etmiş olan 3 Yunan subayının gözaltı edilmek üzere askeriyeğe teslim edildiği ilçe kaymakamlığından bildirilmiştir. 18.1.1942 tarihinde Çeşme'nin Barbaros mevkii sahillerine Kıbrıs'lı ve İngiliz tebaasında 4 Rum iltica etmiş, İzmir il merkezine gönderilerek İngiliz Konsoloslugu ile temasa geçilmiştir. Pasaport aldıklarında hareketleri ayrıca İzmir Valiliğince Genelkurmay Başkanlığına bildirilecektir.⁵²

14.12.1941 tarihinde Çeşme Koraka mevkiine 2 İngiliz askeri ile 5 Yunan subayı, 32 Yunanlı erkek, 1 kadın, 1 kız olmak üzere 41 kişi iltica etmiştir. 5 Yunan subayı gözaltı edilmek üzere askeriyeğe teslim edilmiş. 2 İngiliz askerinin pasaport temin ile yurtdışına çıkmaları için konsoloslukla temasa geçilmiştir. Diğer kişilerin de geldikleri yerlere iade edilmesi Çeşme Kaymakamlığına yazılmıştır.⁵³

Yayladağı mntikasının Fadikli köylüleri tarafından 10.08.1941 günü bir Alman yakalanarak Yayladağı Gümrük Muhafazası Bölüğünün Fadikli Karakoluna teslim edilmiş, yapılan soruşturmasında; Danaıklı ve Alman Yarsubayı olduğunu ve Suriye'de tank taburunda çalıştığını, İngilizlerin Suriye'yi işgali üzerine oradan kaçarak Türkiye'ye geldiğini söylediği ve Yayladağı Kaymakamlığına teslim edildiği bildirilmiştir.⁵⁴

Sınır dışı: 5 Temmuz 1942 saat 9.30'da Doğanbey Karina Karakolu civarına üç Yunanlı sivil ile bir İngiliz tebaalı mülteci çıkmış; İngiliz Doğanbey Nahiye Müdürlüğüne teslim edilmiş, Yunanlılar kendi araçları ile sınır dışı edilmişlerdir.⁵⁵

Yenihisar Kovala mevkiine 4 Temmuz 1942 saat 21'de 14'ü erkek, 4'ü kadın ve 4'ü çocuk olmak üzere çıkan 22 Yunanlı sivil mülteci, kimlikleri tespit edildikten sonra sınır dışı edilmiştir.⁵⁶

İltica amacı olmayanlar: Kürekli iki sandalla İnebolu'ya çıkan 17 Rus subay ve erleri, iltica amacı ile gelmediklerini söylemeleri üzerine kendilerine 24 saat içinde karasularımızı terk etmeleri tebliğ edilmiştir. Diğer arkadaşları ile birlikte limanımızda bulunan ve Milli Müdafaa Vekaletinin 8.7.1942 tarihli emri ile tamiri emir buyurulan "Çornomarakı" romorkörü ile gönderilmedikleri takdirde 15 günlük erzak alarak sularımızı terk edeceklerini ifade etmişlerse de Liman Başkanlığı, deniz dalgalı olduğundan bahisle limandan ayrılmalarının deniz mevzuatımızla teknik gereklere aykırı olduğunu bildirmiştir.

15 günlük erzakı taşıyamayacak kadar küçük olan sandalları ile Batum'a çıkmalarına imkan görülmediği gibi, ilçe sahillerine tekrar çıkararak güvenliğimizi fuzuli olarak işgal edeceği keşin görüldüğünden haklarında yapılacak işlemin bildirilmesi arz edilmektedir.⁵⁷

⁵² ATASE, a.g.k., dosya no: I, belge 122 (22.1.1942).

⁵³ ATASE, a.g.k., dosya no: I, belge 152 (Dahiliye ve Milli Müdafaa Vekaletleri ile Genelkurmay Başkanlığına arz edilmiştir. (17.12.1941).

⁵⁴ ATASE, a.g.k., dosya no: I, belge 145 (Tümenden Genelkurmay Başkanlığına 28.8.941).

⁵⁵ ATASE, a.g.k., dosya no: I, belge 156 (6 Temmuz 1942).

⁵⁶ ATASE, a.g.k., dosya no: I, belge 157 (7 Temmuz 1942).

⁵⁷ ATASE, a.g.k., dosya no: I, belge 155 (İnebolu Kaymakamlığı'ndan Dahiliye Vekaletine 10.7.1942).

SONUÇ

II. Dünya Savaşı'nda tarafsız kalan ve bunu sürdürmeye kararlı olan Türkiye'de askeri mülteci ve gözaltı kampları konusuna uluslararası hukuk kuralları ve antlaşmalar esas alınarak yaklaşılmış, 1939 yılında fiilen karşılaşılan ve süregelen sorun uygulamada karşılaşılan ve karşılaşılması muhtemel gelişmeler de göz önünde bulundurularak 1941 yılında bir kanun ve talimatnameyle çözümlenmeye çalışılmıştır.

Askeri mültecilerin misafir oldukları varsayımıyla hareket edilip, insani muameleyle tabi tutulurken ülke güvenliğine zarar vermemeleri için de gereken hassasiyet ve eşgüdüm gösterilmiştir. Yasal olmayan yollardan Türkiye'ye iltica eden sivil mültecilerin talimatlar gereği hemen sınır dışı edildikleri anlaşılmaktadır.

Mültecilerin ilk sorgulamasının ilçe kaymakamı başkanlığında bir heyet tarafından yapıldığı ve askeri mülteci oldukları saptananların, yüzbaşı veya daha üst rütbeli bir subayın başkanlığında yeni bir askeri soruşturmadan geçtikten sonra ilk işlemlerin tamamlandığı görülmektedir. Askeri mülteci olmayanların ya elçilikleri aracılığı ile pasaport alması sağlanarak ya da geldikleri yoldan ülkeyi terk etmeleri sağlanıyor. Savaşan ülkelere mensup askeri mültecilerin kural olarak iade edilmemesi esas gibi görünüyor.

Soruşturma sonucunda daimi göz altına alınması gereken mülteciler için Ankara, Yozgat, Isparta, Erdek, Niğde, Sivas ve Adana'da gözaltı kampları açılmış, bu kamplarda Alman, Fransız, İtalyan, Bulgar, Rus, Yunan, İran, İspanyol, Amerikan ve Iraklı askeri mülteciler barındırılmıştır. Aynı yerde bulunmaları sakıncalı görülen ve birbirine düşman olan millet veya zümrelere mensup mültecilerin ayrı kamplara yerleştirilmeleri veya bir kamptan diğer kampa nakilleri Hariciye Vekaleti ve Genelkurmayın görüşleri alındıktan sonra Milli Müdafaa Vekaleti'nce düzenlenmiş, herhangi bir olumsuzluğa yol açılmaması sağlanmıştır.

Gözaltı kamplarındaki mevcudun, mültecinin mensup olduğu ülke ile girişilen ikili görüşmeler ve talep sonucu değiştiği görülmektedir. Dönem boyunca Fransız askeri mültecilerinin sayısal fazlalığı dikkat çekmektedir.

Kamp hizmetlerinin düzenlenmesinde Türk Ordu Dahili Hizmet Kanunu hükümleri esas alınmış, hizmetin verilmesinde mültecilerin aralarından seçtikleri bir subayın da katıldığı heyetlerin oluşturulmasına özen gösterilmiştir. Mülteciler disiplin ve protokol açısından Türk Ordusu'ndaki emsalleriyle aynı işleme tabi tutulmuşlar, bazı konularda din ve adetleri de dikkate alınmıştır.

Aktarılan bazı örneklerin bir sonuca bağlanamaması göz önüne alındığında, arşiv belgelerinin yeterince kullanıma sunulmadığı anlaşılmaktadır. Arşiv ve arşiv belgelerine yeterince ulaşıldığı takdirde, konunun bir çok yeni konu için bir hareket noktası olacağı inancındayım.

EKLER

"Yurdumuza iltica eden yabancı devlet eşhasına mahsus İsticvap cedvelidir"⁵⁸

Hangi Devlete Mensuptur ?	Yunan
Ordu Mensubumudur	İstihkam Usteğmeni
Ordu Mensubu olanın ismi (Soyadı, Babasının adı, doğum tarihi)	Yani oğlu Yorgi Marinoplus, 1914
Doğduğu Şehir	Sisam
Kit'ası	Baş komutanlık 11.ci İstihkam bölüğü (Köprücü Bölüğü)
Kit'asından hangi şartlarla ayrıldığı	Mütarekeden sonra terhis edilmiştir
Kit'asından ayrıldıktan sonra geçen Zaman zarfında vaziyeti	Selanik'te bulunmuş hiç bir iş yapmamıştır
Ne suretle iltica ettiği	Selanik'ten Halkidikya'ya ve oradan motorla İmroz'a 3/5/942 günü iltica etmiştir. Kaçak olarak.
Eşkali	Uzun boylu, zayıf, sarışın, sincabi gözlü, ondela saçlı, uzun boyunlu.
Askeri bilgileri	İstihkam subayı.

Sorguları huzurumuzda yapıldı

4.5.1942

İmroz Kaymakamı

Osman (İmzalar)"

Hangi Devlete Mensuptur ?	İngiltere" ⁵⁹
Ordu Mensubumudur	Hava Binbaşı
Ordu Mensubu olanın ismi (Soyadı, Babasının adı, doğum tarihi)	Aleksandır oğlu Edvard Hovver
Doğduğu Şehir	Danfirız (İskoçyada)
Kit'ası	Kırallık hava kuvvetleri Girit İngiliz komutanlığına mensup 33. Av. Hava Taburu K.
Kit'asından hangi şartlarla ayrıldığı	Girit muharebelerinde yaralanmış ve Selanik Alman Hastanesine Almanlar tarafından nakil edilmiş ve oradan kaçarak iltica etmiştir.
Kit'asından ayrıldıktan sonra geçen Zaman zarfında vaziyeti	Hastaneden kaçtıktan sonra Halkidikya'da ıssız yerlerde bir müddet kalarak izini kaybettirmiş ve Yunan halkı tarafından bakılmıştır.
Ne suretle iltica ettiği	Esareten kaçmak suretiyle iltica etmiştir.
Eşkali	Uzun boylu, kumral, zayıf vücutlu, sincabi gözlü, iki kolu sakat.
Askeri bilgileri	İhtisası pilottur. Bir kişilik av tayyarelerinde bulunmuştur.

Hangi Devlete Mensuptur ?	Yunan" ⁶⁰
Ordu Mensubumudur	Süvari Usteğmeni
Ordu Mensubu olanın ismi (Soyadı, Babasının adı, doğum tarihi)	Yani oğlu Teodosyos, İstefanidis. 1917.
Doğduğu Şehir	Bursa'nın Abulyont Köyü.
Kit'ası	9. Piyade Tümeni Süvari Keşif kıtası I.BI. Kom.
Kit'asından hangi şartlarla ayrıldığı	Mütarekeden sonra terhis suretiyle.
Kit'asından ayrıldıktan sonra geçen zaman zarfında vaziyeti	Bir iş yapmamış, Selanikten Halkidikya tarikile ve oradan da 3/5/942 günü İmroz'a gelmiştir.
Ne suretle iltica ettiği	İltica kaçak olarak motorla.
Eşkali	Sarışın, küçük gözlü, küçük kulaklı, kapalı alınlı, uzunca boylu.
Askeri bilgileri	Süvari subay.

⁵⁸ ATASE, a.g.k., dosya no: I, belge 188.

⁵⁹ ATASE, a.g.k., dosya no: I, belge 189.

⁶⁰ ATASE, a.g.k., dosya no: I, belge 190.

Hangi Devlete Mensuptur ?	Yunan. ⁶¹
Ordu Mensubumudur	Kitadan yetişme alayı Usteğmen.
Ordu Mensubu olanın ismi (Soyadı, Babasının adı, doğum tarihi)	Hristo oğlu Yanis Yanudis, 1901.
Doğduğu Şehir	Selanik.
Kit'ası	17. P. Tümeni 25. A. 1.Tb. 3.BI. Tak. K.
Kit'asından hangi şartlarla ayrıldığı	Mütarekeden sonra ordunun terhisi suretiyle.
Kit'asından ayrıldıktan sonra geçen zaman zarfında vaziyeti	Selanik'te bir müddet kardeşi ile dükkancılık yapmıştır.
Ne suretle iltica ettiği	Selanik'ten Halkidiye yolu ile motor ile İmroz'a. 3/5/1942
Eşkali	Küçük siyah gözlü, kırmızı yanaklı, ince dudaklı, orta boylu.
Askeri bilgileri	Piyade subayı

Hangi Devlete Mensuptur ?	Yunan. ⁶²
Ordu Mensubumudur	Piyade Teğmen (Yedek teğmen) Matematik öğretmeni.
Ordu Mensubu olanın ismi (Soyadı, Babasının adı, doğum tarihi)	Nikola oğlu. Andoni Mihalakis 1912.
Doğduğu Şehir	Valta Köyü Halkidikya.
Kit'ası	11. Tümen 66. Piyade Alayı 3.
Kit'asından hangi şartlarla ayrıldığı	Mütarekeden sonra ordunun terhisi ile.
Kit'asından ayrıldıktan sonra geçen zaman zarfında vaziyeti	Hiç bir iş yapmamıştır.
Ne suretle iltica ettiği	Selanik'ten Halkidikya tarikiyle İmroz'a 4.5.1942 günü motorla gelmiştir.
Eşkali	Uzun boylu....
Askeri bilgileri	Piyade subayı

Hangi Devlete Mensuptur ?	Yunan. ⁶³
Ordu Mensubumudur	Topçu Teğmeni
Ordu Mensubu olanın ismi (Soyadı, Babasının adı, doğum tarihi)	Nikola oğlu Petros, Nodsos 1912.
Doğduğu Şehir	Yanya.
Kit'ası	11. Tümen 11. Topçu Alayı Subay
Kit'asından hangi şartlarla ayrıldığı	Ordunun mütarekeden sonra terhisi ile.
Kit'asından ayrıldıktan sonra geçen zaman zarfında vaziyeti	Yanya'da bir süre kaldıktan sonra Selaniğe gelmiş ve Halkidikya tarikiyle motorla İmroz'a 3 / 5 / 942 günü kaçak olarak gelmiştir.
Ne suretle iltica ettiği	
Eşkali	Uzun boylu...
Askeri bilgileri	Topçu Subay.

Hangi Devlete Mensuptur ?	Yunan. ⁶⁴
Ordu Mensubumudur	Piyade Teğmeni.
Ordu Mensubu olanın ismi (Soyadı, Babasının adı, doğum tarihi)	Spiro oğlu Nikola Teresis 1917
Doğduğu Şehir	Koflu adası
Kit'ası	X. 3. Kolordu Blk 1 Makinalı Tüfek Bölüğü.
Kit'asından hangi şartlarla ayrıldığı	Mütarekeden sonra terhis suretiyle.
Kit'asından ayrıldıktan sonra geçen zaman zarfında vaziyeti	Bir müddet Atina'da kaldıktan sonra Selaniğe gelmiştir.
Ne suretle iltica ettiği	Selanikten Halkidikya ve oradan da 3 / 5 / 42 günü İmroz'a kaçak olarak.
Eşkali	Uzun boylu...
Askeri bilgileri	Piyade subayı.

⁶¹ ATASE, a.g.k., dosya no: I, belge 191.

⁶² ATASE, a.g.k., dosya no: I, belge 192.

⁶³ ATASE, a.g.k., dosya no: I, belge 193.

⁶⁴ ATASE, a.g.k., dosya no: I, belge 194.

Hangi Devlete Mensuptur ?	Yunan. ⁶⁵
Ordu Mensubumudur	Piyade Binbaşısı.
Ordu Mensubu olanın ismi (Soyadı, Babasının adı, doğum tarihi)	Dimitri oğlu Yani Konstas 1900.
Doğduğu Şehir	Halkidiki Walta köyü
Kit'ası	11. Tümen 66 Alay III.BI.
Kit'asından hangi şartlarla ayrıldığı	Mütarekeden sonra kıtaları terhis oldukları suretile.
Kit'asından ayrıldıktan sonra geçen zaman zarfında vaziyeti	1-2 ay kendi köyünde kalmış sonra Selaniğe gidip ve orada ikamet ediyor, iş yapmıyor.
Ne suretle iltica ettiği	
Eşkali	Ortadan uzun...
Askeri bilgileri	Piyade subayı harp akademisinde tahsil etmiştir.

Hangi Devlete Mensuptur ?	Yunan. ⁶⁶
Ordu Mensubumudur	Piyade Yüzbaşısı.
Ordu Mensubu olanın ismi (Soyadı, babasının adı, doğum tarihi)	Yorgi oğlu Todaros Müteveli 1909.
Doğduğu Şehir	Istanbul Kurtuluş.
Kit'ası	6. Tümen 25 Piyade Alayı.
Kit'asından hangi şartlarla ayrıldığı	Mütarekeden sonra kıtaları terhis oldukları suretile.
Kit'asından ayrıldıktan sonra geçen zaman zarfında vaziyeti	Selanik'te bulunan terhis edilmiş subayların işlerine bakmak üzere sivil olarak inzibat subaylığı yapmış.
Ne suretle iltica ettiği	Bu vazifede çalışırken kaçmak suretiyle iltica etmiştir.
Eşkali	Orta boylu...
Askeri bilgileri	Piyade Subayı.

Hangi Devlete Mensuptur ?	Yunan. ⁶⁷
Ordu Mensubumudur	Kimya Subayı? Teğmen. Yedekten muvazzaflığa gelmiştir.
Ordu Mensubu olanın ismi (Soyadı, babasının adı, doğum tarihi)	Nikola oğlu Agamemnon Panayoloplus 1912.
Doğduğu Şehir	Inebolu.
Kit'ası	Başkomutanlık Karargahı. Kimya Mütahassısı.
Kit'asından hangi şartlarla ayrıldığı	Mütarekeden sonra kıtaları terhis oldukları suretile.
Kit'asından ayrıldıktan sonra geçen zaman zarfında vaziyeti	Selanik Kağıt Fabrikasında kimyager olarak çalışmıştır.
Ne suretle iltica ettiği	Selanikten Halkidikya yolu ile...
Eşkali	Uzun boylu...
Askeri bilgileri	Kimyager.

Hangi Devlete Mensuptur ?	Yunan. ⁶⁸
Ordu Mensubumudur	Piyade asteğmeni
Ordu Mensubu olanın ismi (Soyadı, babasının adı, doğum tarihi)	Riga oğlu Konstantino Kosta Petro 1920.
Doğduğu Şehir	Valta.
Kit'ası	Selanikte cepheye sevkedilecek erati yetiştirmek üzere talimghahta bulunmuş, öğretmenlik yapmıştır.
Kit'asından hangi şartlarla ayrıldığı	Mütarekeden sonra kıtaları terhis oldukları suretile.
Kit'asından ayrıldıktan sonra geçen zaman zarfında vaziyeti	Atında bir müddet oturduktan sonra Selanike
Ne suretle iltica ettiği	Selanikten Halkidikya...
Eşkali	Esmen...
Askeri bilgileri	Talimghahta öğretmenlik yapmıştır.

⁶⁵ ATASE, a.g.k., dosya no: I, belge 195.

⁶⁶ ATASE, a.g.k., dosya no: I, belge 196.

⁶⁷ ATASE, a.g.k., dosya no: I, belge 197.

⁶⁸ ATASE, a.g.k., dosya no: I, belge 198.

Hangi Devlete Mensuptur ?	Yunan. ⁶⁹
Ordu Mensubumudur	Piyade asteğmen. Talimgah subayı.
Ordu Mensubu olanın ismi (Soyadı, babasının adı, doğum tarihi)	Kosta oğlu Niko Manolas. 1920.
Doğduğu Şehir	Selanik
Kıt'ası	Selanik'te cepheye sevk edilecek erati yetiştirmek üzere talimgaha muallim.
Kıt'asından hangi şartlarla ayrıldığı	Mütarekeden sonra kıtaları terhis oldukları suretile.
Kıt'asından ayrıldıktan sonra geçen zaman zarfında vaziyeti	Selanik'te bir müddet kalmış, bir işle uğraşmamış.
Ne suretle iltica ettiği	Selanik'ten Halkidikya'ya...
Eşkali	Uzun boylu...
Askeri bilgileri	Talimgah Subayı? Öğretmen.

Hangi Devlete Mensuptur ?	Yunan. ⁷⁰
Ordu Mensubumudur	Kıtadan yetiştirme alaylı asteğmen. Nakliye.
Ordu Mensubu olanın ismi (Soyadı, babasının adı, doğum tarihi)	Sofokli oğlu Yorgi Agirudis. 1905.
Doğduğu Şehir	Atitos Kosandırta.
Kıt'ası	
Kıt'asından hangi şartlarla ayrıldığı	Mütarekeden sonra kıtaları terhis oldukları suretile.
Kıt'asından ayrıldıktan sonra geçen zaman zarfında vaziyeti	Terhisten sonra memleketinde kendi işinde çalışmış.
Ne suretle iltica ettiği	Selanığe gelmiş Halkidikya tarikiyle Imroz.
Eşkali	Sarışın...
Askeri bilgileri	Askeri B. Nakliyecisi.

Hangi Devlete Mensuptur ?	Yunan. ⁷¹
Ordu Mensubumudur	Yedek Teğmen. Istihkam Subayı.
Ordu Mensubu olanın ismi (Soyadı, babasının adı, doğum tarihi)	İliya oğlu Lazaro Haramis 1916.
Doğduğu Şehir	Lamiya
Kıt'ası	Başkomutanlık 11. Istihkam Böl.
Kıt'asından hangi şartlarla ayrıldığı	Mütarekeden sonra kıtaları terhis oldukları suretile.
Kıt'asından ayrıldıktan sonra geçen zaman zarfında vaziyeti	Atina'da bir müddet kaldıktan sonra Selanığe ve oradan da Halkidikya tarikiyle...
Ne suretle iltica ettiği	
Eşkali	Uzun boylu...
Askeri bilgileri	Elektrikçi.

Hangi Devlete Mensuptur ?	Yunan. ⁷²
Ordu Mensubumudur	Yedek Istihkam Teğmen.
Ordu Mensubu olanın ismi (Soyadı, babasının adı, doğum tarihi)	Teofilakto oğlu Panayot Teofilak. 1915.
Doğduğu Şehir	Trabzon.
Kıt'ası	Atina Birinci Istihkam Alayı Subayı.
Kıt'asından hangi şartlarla ayrıldığı	Mütarekeden sonra kıtaları terhis oldukları suretile.
Kıt'asından ayrıldıktan sonra geçen zaman zarfında vaziyeti	Atınada bir müddet... Selanik'te kaldıktan sonra Türkiye'ye kaçmak üzere Limniye gelmiş bir kolayını bulup kaçamadığından tekrar Selanığe dönmüştür.
Ne suretle iltica ettiği	Selanik'ten Halkidikya'ya oradan...
Eşkali	Uzun boylu...
Askeri bilgileri	Sivil Mühendis. yedek Subay.

⁶⁹ ATASE, a.g.k., dosya no: I, belge 199.

⁷⁰ ATASE, a.g.k., dosya no: I, belge 200.

⁷¹ ATASE, a.g.k., dosya no: I, belge 201.

⁷² ATASE, a.g.k., dosya no: I, belge 202.

Hangi Devlete Mensuptur ?	Yunan. ⁷³
Ordu Mensubumudur	Piyade Teğmeni.
Ordu Mensubu olanın ismi (Soyadı, babasının adı, doğum tarihi)	Yorği oğlu Dimitri Opropulos 1919.
Doğduğu Şehir	Arsu.
Kıt'ası	1. Tümen 7. Piyade...
Kıt'asından hangi şartlarla ayrıldığı	Mütarekeden sonra kıtaları terhis oldukları suretile.
Kıt'asından ayrıldıktan sonra geçen zaman zarfında vaziyeti	Yenice de bir müddet ikamet. ...Selaniğe...
Ne suretle iltica ettiği	Halkıdikya yoluyla...
Eşkali	Orta boylu...
Askeri bilgileri	Okulundan birincilikle çıkmış piyade subayı.

Hangi Devlete Mensuptur ?	Yunan. ⁷⁴
Ordu Mensubumudur	Piyade Yüzbaşı.
Ordu Mensubu olanın ismi (Soyadı, babasının adı, doğum tarihi)	Dimitri oğlu Strafis Hefstatii 1906.
Doğduğu Şehir	
Kıt'ası	6. Piyade Tümeni 21. Piyade Alayı.
Kıt'asından hangi şartlarla ayrıldığı	Mütarekeden sonra kıtaları terhis oldukları suretile.
Kıt'asından ayrıldıktan sonra geçen zaman zarfında vaziyeti	Yeni Yunan hükümeti bu gibi subaylara sivil memuriyet vermediğinden bu meyanda Selanik mutasarrıflığında seferberlik memurluğu gibi bir işte çalışmış.
Ne suretle iltica ettiği	Bu memuriyetten Selanik yoluyla denizden yurdumuza iltica etmiştir. Kaçak.
Eşkali	Orta boylu...
Askeri bilgileri	Askeri Tatbikat Mektebinde (Selanik) muallimlik ve Atina'da Jimnastik muallimliği.

Hangi Devlete Mensuptur ?	Yunan. ⁷⁵
Ordu Mensubumudur	Topçu Yüzbaşı.
Ordu Mensubu olanın ismi (Soyadı, babasının adı, doğum tarihi)	Nikola oğlu Yorgi Surais 1912.
Doğduğu Şehir	Larissa.
Kıt'ası	11. Tümen 11. Dağ Topçu Alayı.
Kıt'asından hangi şartlarla ayrıldığı	Mütarekeden sonra kıtaları terhis oldukları suretile... Selanik'te boş kalmıştır. Kaçmak suretiyle iltica.
Kıt'asından ayrıldıktan sonra geçen zaman zarfında vaziyeti	Selanik'te işsiz dolaşmış motorla denizden iltica...
Ne suretle iltica ettiği	Kaçmak suretiyle.
Eşkali	Orta boylu.
Askeri bilgileri	Topçu Subay.

Hangi Devlete Mensuptur ?	Yunan. ⁷⁶
Ordu Mensubumudur	Makinist. Yüksek Makine Mühendisi. Askeri teknisyen.
Ordu Mensubu olanın ismi (Soyadı, babasının adı, doğum tarihi)	Periklis oğlu Harilos Livalitis. 1900.
Doğduğu Şehir	Laniya
Kıt'ası	10. Tümen 10. İstihkam Bl. Yedek Subay.
Kıt'asından hangi şartlarla ayrıldığı	Mütarekeden sonra kıtaları terhis oldukları suretile.
Kıt'asından ayrıldıktan sonra geçen zaman zarfında vaziyeti	Selanik'te bir müddet kalmış.... İltica...
Ne suretle iltica ettiği	İltica kaçak olarak.
Eşkali	Orta boylu.
Askeri bilgileri	Yedek İstihkam Subayı.

⁷³ ATASE, a.g.k., dosya no: I, belge 203.

⁷⁴ ATASE, a.g.k., dosya no: I, belge 204.

⁷⁵ ATASE, a.g.k., dosya no: I, belge 205.

⁷⁶ ATASE, a.g.k., dosya no: I, belge 206.

Hangi Devlete Mensuptur ?	Yunan. ⁷⁷
Ordu Mensubumudur	Süvari Usteğmeni.
Ordu Mensubu olanın ismi (Soyadı, babasının adı, doğum tarihi)	İhya oğlu Orestis Levitis 1917.
Doğduğu Şehir	
Kıt'ası	10. Tümen Süvari 10. Grup (Müstakil Süvari Tım. 4.Bl. K. gitti.)
Kıt'asından hangi şartlarla ayrıldığı	Ordunun terhisi suretiyle...
Kıt'asından ayrıldıktan sonra geçen zaman zarfında vaziyeti	Selanik'te kalmış, bir iş yapmamış.
Ne suretle iltica ettiği	Selanik'ten Halkidikya'ya oradan da motorla...
Eşkali	Uzunca boylu...
Askeri bilgileri	Süvari Subayı - Gaz ve otomobil kursu görmüştür.

Hangi Devlete Mensuptur ?	Yunan. ⁷⁸
Ordu Mensubumudur	Piyade Usteğmeni.
Ordu Mensubu olanın ismi (Soyadı, babasının adı, doğum tarihi)	Kostantinos oğlu Yorgi Barcoкас. 1912.
Doğduğu Şehir	Lisista arta.
Kıt'ası	10. Tümen 65. Piyade Alayı.
Kıt'asından hangi şartlarla ayrıldığı	Ordunun terhisiyle.
Kıt'asından ayrıldıktan sonra geçen zaman zarfında vaziyeti	Selanik'te ikamet etmiş ve bir işle meşgul olmamıştır.
Ne suretle iltica ettiği	Selanik'ten Halkidikya...
Eşkali	Uzun boylu...
Askeri bilgileri	Piyade Subayı.

⁷⁷ ATASE, a.g.k., dosya no: I, belge 207.

⁷⁸ ATASE, a.g.k., dosya no: I, belge 208.